

Tomáš Vanický:

PASIVNÍ STANDARD JE PŘÍNOSEM PRO CELOU SPOLEČNOST

Foto Centrum pasivního domu

Centrum pasivního domu je oborové sdružení, které už 15 let dělá velmi přínosnou osvětu zdravému a úspornému bydlení. Zaměřuje se na investory, odborníky, studenty i děti. Sdružuje přes stovku ověřených firem a specialistů, kteří komfortní, zdravé a energeticky úsporné domy navrhují, stavějí nebo pro ně vyrábí materiály, technologie a komponenty. S ředitelem Centra, Tomášem Vanickým, jsme si povídali nejen o práci Centra samotného, ale rovněž o potřebě změny zažitých stereotypů napříč společností, které brzdí energeticky šetrné a udržitelné stavebnictví.

PŘIPRAVIL ONDŘEJ KREJČÍ

BiO

Ing. Tomáš Vanický

Absolvent ČVUT Fakulty stavební v Praze, obor Pozemní stavby a konstrukce, zaměření Stavební fyzika. Ve své praxi se zabýval makroekonomickými posudky a studiemi, hodnocením a návrhy energeticky úsporných domů a vhodného využití obnovitelných zdrojů energie v budovách. Držitel oprávnění energetického auditora, podle požadavků zákona 406/2000Sb. v podobě pozdějších novelizací. Od roku 2008 vlastníkem společnosti E-KONCEPT, s. r. o., která byla založena s cílem výstavby bytového domu v pasivním a nízkoenergetickém standardu. Od roku 2018 ředitelem Centra pasivního domu, z.s.

Na začátek možná zdánlivě banální, ale vlastně velmi důležitá otázka: Proč by mě Centrum pasivního domu mělo jako stavebníka zajímat?

Na otázku vám odpovím otázkou. Je vaším požadavkem mít méně prašnou domácnost? Je požadavkem neslyšet hluk okolní komunikace a zástavby? Je požadavkem mít čerstvý vzduch při komfortní teplotě v horkém létě a mrazivé zimě? Je požadavkem necítit chlad či přílišné horko od prosklených ploch a jiných povrchů? Je požadavkem dosáhnout dlouhé životnosti stavebních prvků a konstrukcí? Zajímáte se o obnovitelné energie a lokální energetiku? Zamýšlíte se nad investicí do budoucna? Jestliže alespoň na několik otázek budoucí stavebník odpověděl ANO, pak ho Centrum pasivního domu bude zajímat určitě. Po 15 letech fungování máme know-how, které sahá k počátkům výstavby nízkoenergetických domů, a za stovkou našich prověřených členů stojí tisíce realizovaných staveb.

Jak konkrétně mi v těchto aspektech pomůžete?

- Bezpečně vás navedeme kudy kam se skutečnými profesionály.
- Nabídneme vám odborné a nezávislé poradenství k návrhu vaší stavby či technickému řešení.
- Dáme vám na výběr z celé řady praktických kurzů a školení.
- Otevřeme vám každoročně desítky pasivních domů po celé ČR, kde si můžete zkušenosti načerpat přímo od zdroje – to je těch, kteří už dům postavili a žijí v něm.
- A nyní vydáváme pro stavebníky unikátní knihu. Společně s našimi členy jsme naslouchali a pomáhali už tisícům lidí, kteří hravě, ale většinou spíše složitě nebo i velmi těžce procházeli stavbou svého vlastního domu… A mnohdy to byly silné osobní příběhy. Nově připravovaná kniha ukáže cestu, jak celým procesem projít co nejlépe a nejbezpečněji. Na konci září bude ke stažení ve formě ebooku.

Je toho mnohem, mnohem víc…jsme Centrum, které určitě není pasivní.

Použil jste pojem lokální energetika. Co si pod ním můžeme představit?

Znamená to vyrobit v dané lokalitě – obci nebo městské čtvrti – energii z lokálních zdrojů, např. z mixu biomasy a fotovoltaiky, a tuto energii zde také spotřebovat. Netahat energii z jaderných a uhelných elektráren a dalších neobnovitelných zdrojů přes půlku republiky. Sdílení energie z obnovitelných zdrojů, jako je slunce, vítr, biomasa, ale dává smysl především při nízké potřebě energie více nemovitostí v jedné lokalitě. Z nadbytku energie mohou být provozována například oběhová čerpadla, zajišťující čištění odpadních vod, filtraci či závlahu zeleně, anebo ji lze ukládat do baterií elektromobilů a rozvíjet tak čistou elektromobilitu, nikoliv tu závislou na uhelných elektrárnách. Malé zdroje energie, například v podobě střešních fotovoltaických panelů, si už pořizují firmy i domácnosti, často za využití evropských dotací. Motivací bývá také menší závislost na dodavatelích energie.

Daří se takové čtvrtě realizovat? Protože když už někdy slyšíme o soběstačném domě, jsou to většinou individuální počiny.

Ano, daří. Funkčním příkladem je obec Kněžice, která je energeticky soběstačná a dokonce svoji energii dodává i dalším zákazníkům po celé republice. Tato malá obec s pěti sty obyvatel se rozhodla pro bioplynovou stanici, která dnes zajišťuje nejen elektřinu, ale i teplo pro celou obec. Surovina navíc pochází od místních zemědělců. Další projekty v ČR jsou už ve fázi příprav, například Chytré Židlochovice. Unikátní modelový příklad městské čtvrti pro stovky obyvatel bude kombinovat nejnovější ekologické a smart technologie spolu s prvky sociálních inovací podporující dobré sousedské vztahy. Na projektu aktuálně pracuje multioborový tým, jehož je Centrum součástí, v čele se starostou Židlochovic. Samotná výstavba by měla začít koncem roku 2021. Také na Kladně v příštím desetiletí začne růst čtvrť energeticky plusových domů, které z obnovitelných zdrojů energie plně pokryjí vlastní provoz a přebytky využijí například pro dobíjení elektromobilů nebo dodávky do sítě.

Inspirují se tyto projekty v zahraničí?

Mnoho evropských i světových měst soutěží v tom, do jaké míry jsou udržitelná, zelená, ekologická či dokonce bezemisní. Máme se kde inspirovat. Na konci srpna jsem navštívil německé měs-

to Freiburg, město bez aut plné inovativních projektů, které zde fungují už od roku 1998! V blízkosti města měla v 70. letech minulého století vyrůst jaderná elektrárna. Tehdy se obyvatelé rozhodli pro uhlíkovou neutralitu a budování cesty k ní. Unikátnost konceptu spočívá ve sdílení životního prostoru a zapojování obyvatel do tvorby jejich budoucích domovů. Osvícený koncept, který na prvním místě vybuduje síť městské hromadné dopravy a na této infrastruktuře buduje městské čtvrti tak, aby maximální docházková vzdálenost od zastávek byla 400 metrů, eliminuje potřebu aut. Základem veškeré výstavby je pasivní energetický standard, na který je navrhován energetický koncept využívající lokální energetické zdroje. Následně se hledají technická řešení, která výstavbu zlevní – například jeden výtah pro dva domy anebo pronájem střech pro osazení obnovitelnými zdroji distribučních společností. Veřejný prostor je prostoupen skrz naskrz zelení – na střechách, fasádách, balkonech i v ulicích. Sociální vyrovnanost obyvatel přispívá k bezpečí města, v nových částech nenajdete ghetta ani luxusní čtvrti, lidé zde žijí pospolu, nestavějí si ohrádky s dvoumetrovými ploty.

Co přesně je nutné změnit, abychom tento vývoj nebrzdili?
Myšlení a zažité stereotypy.

Jak na tom České republika je v oblasti energeticky úsporného bydlení, s jeho vizí z globální pohledu, nebo alespoň v evropském srovnání? Kdo je vlastně typickým stavebníkem pasivních domů?
Vývoj směrem k energeticky úspornému bydlení je v Evropě patrný už desítky let. Je součástí širší vize, která zahrnuje šetrnost k životnímu prostředí, ochranu klimatu i lidského zdraví. Postupně dochází na realizaci této vize – skrze nové evropské směrnice i změny v české legislativě. Ale začněme u stavebníků rodinných domů. Tam registrujeme tři skupiny lidí, které se ale vzájemně prolínají – za prvé nadšenci zdravého životního stylu a ekologie, ti staví energeticky šetrné domy z přesvědčení, že dělají něco pro sebe, své potomky, planetu. Druhá skupina dokáže ocenit moderní technologie a spočítat si, že vložené investice se vrátí a dlouhodobě zajistí nízké výdaje. Třetí skupina investuje především do zdraví. Já tvrdím, že pasivní dům vyžaduje, ale i umožňuje aktivní přístup k životu. Poslední měsíce jasně ukázaly, že naše domy, byty, kanceláře nejsou připravené na pasivní přístup a vysoké provozní výdaje. Jsem přesvědčen, že na základě této zkušenosti se budeme víc zajímat o zdravější vnitřní prostředí a nízké náklady, o vodu, světlo, ticho i zeleň... to vše má totiž zásadní vliv na naše zdraví.

V SOUČASNÉ DOBĚ JE DŮM PASIVNÍ ASI TŘIKRÁT ENERGETICKY ÚSPORNĚJŠÍ NEŽ DŮM S TÉMĚŘ NULOVOU SPOTŘEBOU ENERGIE

Skupinu lidí, o které mluvíte, ale můžeme považovat za poměrně úzký vzorek společnosti. Proč není přesvědčení o kvalitách pasivních domů vžité v širší společnosti?
Nemyslím. Vnímáme zvyšování zájmu a já pevně věřím, že nejsme daleko od doby, kdy energetický pasivní standard bude prvním krokem k odpovědnému investování do nemovitosti. A další kroky, jako je hospodaření s vodou či odpady nebo instalace obnovitelných zdrojů energie, budou neoddělitelnou součástí. Dům, jak víme, je postaven na desítky let a pro většinu z nás je životní investicí, proto se ten první krok vyplatí udělat s rozmyslem a opravdu pořádně. To platí stejně pro domy, byty i komerční či veřejné stavby, vždyť v nich trávíme většinu našeho života. Žijeme v zažitých stereotypech, děd staví s otcem, otec se synem, a to, co naučil děd otce, učí dnes otec syna… dnešní technologie už ale vyžadují odborný přístup a zkušenosti. Nikoho ani nenapadne si poskládat auto. Domy svépomocí a nekvalitní stavby si vymluvit nenecháme.

A když se na problematiku pasivních, respektive soběstačných domů podíváme z pohledu politiky státu?
Politika ČR je na tom ze zemí bývalého východního bloku nejdále, a to i v podpoře státu. Například programem Nová zelená úsporám, který zaznamenává velký nárůst žadatelů ve všech oblastech. Poněkud zmatečné jsou ale pojmy, kterými nás legislativa zaplavuje. A to je naše práce, uvádět pojmy a dojmy na pravou míru.

Kde je vlastně ve světle téměř nulových domů místo pro pasivní dům?
K pasivu evropská i naše legislativa teprve míří. Při takovém třetím čtvrtém zpřísnění legislativních požadavků tam dojdeme. Postavíte-li pasivní dům dnes, můžete si být jisti, že bude nadčasový a připravený i pro budoucí generaci. Domy se totiž z pohledu konstrukčního řešení nemění tak rychle, jako se za posledních deset let mění technologie, ať už se jedná o zdroje tepla a chladu, distribuci teplé vody, osvětlení atd. Stavbou pasivního domu si otevíráte bránu ke snadnější volbě technologií v současnosti i jejich snadné výměně v budoucnosti. Evropská unie navíc směřuje k nemovitostem s uhlíkovou neutralitou, a to už od roku 2030 – jestli je to reálné, ukáže čas. Technologie a postupy pro výstavbu jsou k tomu připraveny už nyní, zkušenosti máme, ale zatím chybí poptávka. Cíl dosáhnout uhlíkové neutrality, tedy nulových emisí, by se měl stát pevnou součástí plánů každého z nás. Dosažení takového cíle pak zahrnuje zejména přechod na obnovitelné zdroje energie, nízkoemisní dopravu, nízkou potřebu energie, a to nejen v budovách, a celkově šetrnější nakládání s materiály v průmyslu, stavebnictví i domácnostech a mnohé další.

Není problémem jistá deformace cen stavebních prací? Budeme-li uvažovat o pasivním domě, bude dražší než „nešetrná“ verze stejného domu, takže si řada lidí zákonitě musí říct, proč odteď stavět dráž, když to doteď šlo levněji?
V Centru si stojíme za tím, že pasiv není dražší, chce to jen chytré a komplexní řešení hned od začátku. Vše se začne prodražovat až u nekoncepčního řešení. Sdílíme know-how a víme, jak navrhovat a stavět ve vyšším standardu za stejné nebo jen o trochu navýšené rozpočty. Od toho tady máme tým zkušených odborníků. Takže otázka je spíše na tělo stavitele – buď mám dostatečný rozpočet a podle toho stavím dům, nebo dostatečný rozpočet nemám a pak musím zvážit otázku kvantity a kvality. Zvykli jsme si na zadlužování a pak se jako společnost snažíme přicházet s řešením, jak vzniklý problém napravit. Opravy problémů jsou to nejdražší…

V roce 2022 vejde v platnost novelizované znění vyhlášky o požadavcích na téměř nulové budovy. Co to pro běžného stavebníka bude znamenat?

Trochu přísnější požadavky na tepelně-technické parametry. V praxi to bude znamenat, že si stavebník může vybrat, jak požadavků dosáhne. Nová vyhláška chytře pracuje s možností zajistit úspornost budovy čtyřmi způsoby, kdy si stavebník vybere, který z nich je pro něj uživatelsky a ekonomicky vhodnější. Buď kvalitou návrhu budovy, zateplením stěn, střechy či kvalitnější okny, efektivnějším zdrojem energie nebo místním obnovitelným zdrojem. Jde o razantnější zpřísnění požadavků, než nastalo v roce 2020, ale pořád stavebně-technicky a ekonomicky zvládnutelné. Náběh prvního kroku tzv. budov s téměř nulovou spotřebou mezi lety 2016 až 2020 byl spíše kosmetickou změnou. Nyní jde o výraznější posun směrem ke kvalitě staveb. Pro velké i malé renovace stávajících budov požadavek nic nemění. Stavebník však vždy může jít dále a zrenovovat svůj dům na standard lepší, třeba za pomoci dotačních programů. Velice pozitivní zpráva pro všechny investory je, že nové průkazy energetické náročnosti, které vstoupily v platnost 1. září, nebude možné podvodně upravit.

Proti implementaci podobných zákonů se často ozývají silné hlasy o tom, že podléháme diktátu Evropské unie a zákonům, které jsou odtržené od reality.

Na to jen řeknu, že jsme součástí Evropské unie. Na zákonech, které vydává EU, se podílí i český stát. To, že jsme v připomínkách málo aktivní a pak žehráme na výsledek, je věc druhá. Je důležité rozvíjet energetickou soběstačnost, ale mnohem zásadnější je, abychom nespadli pod diktát států, které mají zdroje fosilních paliv mimo EU.

Co Centrum chystá na nadcházející období a čeho by chtělo v dalších letech dosáhnout?

Cílem Centra pasivního domu je otevřeně sdílet nabyté know-how se všemi, kterým záleží na zvýšení kvality stavění v Česku. Je klíčové co nejvíce posílit informovanost laické i odborné veřejnosti. V sázce není nic menšího než obyvatelná planeta a žitelná budoucnost pro naše děti. Vše jsme zanesli do Deklarace udržitelnosti, kterou jsme s kolegy iniciovali loni v létě. Pokud bych to měl shrnout, tak dál budeme pokračovat v započaté práci, pomáhat investorům, odborníkům, studentům i dětem, ale nechci, aby to znělo budovatelsky. Abychom se jako společnost posunuli dál, je potřeba zvyšovat povědomí o změnách stavu klimatu, využívat přednostně principy udržitelné architektury s cílem stavět energeticky soběstačné budovy a územní celky s velkým podílem alternativních a obnovitelných zdrojů energie a podporovat tím lokální energetiku. Jako důležitý bod v našem hledáčku jsou rekonstrukce. A samozřejmě musíme i nadále aktivně spolupracovat s vedoucími představiteli na zařazení změn do strategických dokumentů státu. Jednoduše řečeno, nebýt pasivní, ale aktivní. □

Děkuji za rozhovor

Od pátku 6. do neděle 8. listopadu můžete navštívit pasivní domy po celé České republice.

“Dny otevřených dveří” vám nabízejí jedinečnou příležitost se obyvatel i stavitelů pasivních domů zeptat na to, jak se jim v takových domech žije, jak vlastně fungují a jak se staví.
www.pasivnidomy.cz/dpd